

OECUMENISCH LEESROOSTER

2013 - 2022

Raad van Kerken in Nederland

Kon. Wilhelminalaan 5

3818 HN Amersfoort

033 - 4633844

rvk@raadvankerken.nl

www.raadvankerken.nl

ISBN 978 90 239 2754 9

Distributie: Uitgeverij Boekencentrum

Bestellingen: verkoop@boekencentrum.nl of www.boekencentrum.nl

© 2013 Raad van Kerken in Nederland

omslag: bouw van de toren van Babel (Genesis 11)

INHOUDSOPGAVE

	pagina
Inleiding	5
Toelichting	8
Oecumenisch Leesrooster	22
2013 - 2014	23
2014 - 2015	29
2015 - 2016	36
2016 - 2017	43
2017 - 2018	50
2018 - 2019	57
2019 - 2020	64
2020 - 2021	71
2021 - 2022	78
Bronnen	86
A. Het Evangelisch-Luthers Dienstboek	88
B. De driejarige leesroosters	102
1. A-jaar: 2013-2014; 2016-2017; 2019-2020	102
2. B-jaar: 2014-2015; 2017-2018; 2020-2021	115
3. C-jaar: 2015-2016; 2018-2019; 2021-2022	128
Colofon	144

Intocht in Jeruzalem (Matteüs 21)

INLEIDING

Gedurende twee jaar heeft de door de Raad van Kerken in Nederland ingestelde Werkgroep Oecumenisch Leesrooster gewerkt aan het *Oecumenisch Leesrooster 2013-2022*. In de aanbiedingsbrief legt de Werkgroep Oecumenisch Leesrooster verantwoording af van de samenstelling van het rooster en de gemaakte keuzes.

Enkele gedeelten daaruit:

Het *Oecumenisch Leesrooster 2013-2022* is de negenjarige voortzetting van voorgaande cycli die steeds drie jaargangen besloegen. De ons vergunde lange adem maakte het mogelijk een leesrooster te ontwerpen dat 'elementaire lezingen' centraal stelt. Deze term is afkomstig van Jaap H. van der Laan, wiens boek *Elementaire Bijbellezingen* (Zoetermeer 2004) de noodzaak onderstreept van reflectie op lezingen die ertoe doen.

Wat zijn elementaire bijbellezingen? Die vraag laat zich niet eenduidig beantwoorden. Het zijn lezingen die representatief zijn voor de afzonderlijke bijbelboeken, zoals bijvoorbeeld onlangs Alex van Ligten, *Intussen is het ook weer droog geworden* (Vught 2010), een indruk gaf van 'de hele bijbel in zestig pauzenummers'. Minder encyclopedisch gedacht zijn 'elementaire lezingen' vooral de gedeelten die in de gang van het kerkelijk jaar onmisbaar zijn, die kerygmatisch of godsdienstpedagogisch vooropstaan of waar in de praktijk van het vieren het meeste plezier te beleven valt.

Als onderlegger is opnieuw de ABC-indeling van het *Lectioarium '69* (editie 1981) benut in de redactie van het *Dienstboek* van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), met dien verstande dat evenals in voorgaande jaren de epistels op de groene zondagen zijn hersteld met gebruikmaking van het *Oud-Katholiek Lectioarium*. Dat het Tweede Vaticaans Concilie in 1969 niet een vierjarig rooster heeft voortgebracht, is vooral te wijten aan Babylonische spraakverwarring tussen de Duitse en Franse geleerden. Bijgevolg kan Johannes zich niet uitspreken maar staat hij bij stukjes en beetjes geprogrammeerd in de sterke tijden met een toegift in het B-jaar. Overeenkomstig onze opdracht hebben wij op basis van *A Four Year Lectionary* van Joint Liturgical Group 2 (Norwich 1990) een volledig Johannesjaar gecomponeerd.

Onder het ABC-jaar ligt het oude eenjarig rooster dat in zijn voor-tridentijnse gestalte bewaard is gebleven in de lutherse en anglicaanse traditie. Het heeft met name in het A-jaar onmiskenbare sporen nagelaten. Wij hebben ervoor gekozen in 2017 – ter gelegenheid van vijf eeuwen Reformatie – de lutherse leeswijze een jaar lang in te roosteren. Dat zal naast historische redenen ook bijzonder nuttig zijn om het nieuwe *Liedboek* beter te leren kennen in het bijzonder als het gaat om de liederen uit de schat der eeuwen, die dikwijls door deze oude schriftsamenhangen gestempeld zijn.

In de Romana is de praktijk van een viervoudige lezing van de Schrift regel: oude testament, graduale psalm (als gezongen lezing), epistel en evangelie. In de Protestantse Kerk in Nederland daarentegen wordt de tafel van Gods Woord (*mensa verbi Dei*) doorgaans niet in overvloed aangericht. Veelal ontbreekt de epistellezing. Geurt Henk van Kooten heeft op deze omissie gewezen in *Het Oecumenisch Leesrooster (1977-2010) Geschiedenis, filosofie en impact* (Groningen/Tilburg 2007).

In de huidige ABC-roosters houden de epistels op de groene 'zondagen door het jaar' geen bedoeld verband met de overige lezingen: ze staan als quasi *lectio continua* (*lectio currens*) verspreid over drie jaar. Dat ze 'nergens op slaan' wordt veelal gemotiveerd in termen van contrapunt en antidotum tegen een thematisering van de eredienst. Niettemin verwachten Vaticaan-watchers dat deze leespraktijk op de schop gaat.

In het Oecumenisch Leesrooster dat nu voorligt, is, naast de ABC-systematiek die wij aanhouden, een aantal epistels expliciet voor het voetlicht gebracht en hebben wij in enkele andere gevallen ensembles aangeboden waarin dus ook de epistels op inhoud zijn gekozen.

Wij menen onder predikanten een ABC-moeheid te constateren: steeds dezelfde lezingen, altijd weer in dezelfde samenhang. In het *Oecumenisch Leesrooster 2013-2022* is daarom de keuze voor een alternatieve lezing ruimschoots voorhanden. De vraag welk spoor gevolgd wordt, is daarmee onderwerp voor plaatselijk overleg en beleid

Het *Oecumenisch Leesrooster 2013-2022* zal van jaar tot jaar op internet beschikbaar worden gesteld. In de hier voorliggende publicatie heeft de lezer het negenjarig rooster integraal voorhanden, met daarbij ook de bronnen waarnaar verwezen wordt: het Lutherse Leesrooster (eenjarig) en het Gemeenschappelijk Leesrooster (driejarig) in vergelijking met de roosters uit Rooms-Katholieke en Oud-Katholieke Kerk.

Bovendien heeft iedere periode waarin een alternatief spoor wordt bewandeld, een korte inleiding meegekregen. Daarin worden samenhangen en keuzes verduidelijkt.

Ondertussen komen daar ook enkele lectionarium-kundige kwesties ter sprake, die inzage geven in de theologie en actualiteit van liturgie en kerkopbouw waar het *Oecumenisch Leesrooster 2013-2022* zich mee verstaat.

Een kleine leeswijzer

Het *Oecumenisch Leesrooster 2013-2022* bestaat dus uit twee componenten:

1. Het *Gemeenschappelijk Leesrooster*, dat is opgebouwd uit het driejarig leesrooster volgens het *Dienstboek* van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), maar met een correctie: de epistels op de groene zondagen zijn hersteld met behulp van het *Oud-Katholiek Lectionarium*.
(tussen ronde haken staan de epistels volgens het *Oud-Katholiek Lectionarium* en in een enkel geval een aanvullende lezing volgens het *Dienstboek*)
de te zingen lezingen (= psalmen en cantica) worden cursief vermeld
2. *Alternatieven*, namelijk korte cycli waarin wordt afgeweken van het Gemeenschappelijk Leesrooster. Met goede redenen, bijvoorbeeld om het Oude Testament nu eens voor zichzelf te laten spreken in plaats van dat de eerste lezing alleen maar dient als aangever voor het evangelie. Deze alternatieve cycli worden op de volgende bladzijden ingeleid. Of ze wel of niet gebruikt worden, is een kwestie van plaatselijk overleg (predikant, liturgiecommissie, cantorij, kinderkerk ...)

De Werkgroep Oecumenisch Leesrooster:

dr. Jaap van Beelen, PKN
ds. Pieter Endedijk, secretaris
drs. Marian Geurtsen, RKK
drs. Erik Idema, Kwintessens
dr. Evert van Leersum, Bonnefooi
past. Rudolf Scheltinga, OKK
drs. Klaas Touwen, voorzitter

De engel weerhoudt Abraham zijn zoon te offeren (Genesis 22)

Advent en Kerstochtend 2013

Matteüs

moeders van Jezus

In Jezus' genealogie volgens Matteüs worden in tweeënveertig generaties slechts vijf vrouwen genoemd. En niet eens allemaal bij name. Bovendien is de verbinding problematisch. Die hele geslachtslijn loopt uit op Jozef, die nu juist niet de vader van Jezus is.

De clou ligt ergens anders: namelijk in de claim dat Jezus Israël verenigt. Daarom moet hij geboren worden in een aartsvaderlijke wereld. Dus niet afstammend van 'Adam, de zoon van God' (Luc. 3,38), maar van Abraham, Isaak en Jakob.

Maar bij Jakob vertakt de stamboom zich in twaalf loten. Van deze twaalf zonen van Israël zijn Juda en Jozef het meest spraakmakend. Zij geven naam aan het zuiden en het noorden, de twee en de tien stammen, Jeruzalem en Samaria, elk met een eigen koning, elk met een eigen heiligdom, elk met een eigen Messias, een uiteengevallen Israël.

Profeten hopen op herstel en uiteindelijke eenheid. 'Mensenkind, neem een stuk hout en schrijf daarop: "Juda, en de Israëlieten die bij hem horen." Neem dan nog een stuk hout en schrijf daarop: "Jozef" – dat is het stuk hout van Efraïm – "en heel het volk van Israël dat met hem verbonden is." Voeg die twee samen tot één geheel, zodat ze in je hand één stuk hout vormen' (Ezech. 37,16v – LXX interpreteert verder: 'Zij zullen één scepter zijn in Juda's hand').

'Ik zal het volk van Juda onoverwinnelijk maken en de nakomelingen van Jozef laten zegevieren. Ik ben vol zorg voor hen en zal hen veilig thuisbrengen. Dan zal het weer zijn als voorheen, alsof ik hen nooit verstoten had, want ik ben de HEER, hun God, en ik zal hun gebeden verhoren (Zach. 10,6).

Het is tegen deze achtergrond dat in de genealogie van Matteüs deze beide zonen van Jakob worden genoemd als voorvaders van Jezus. Als een inclusie. Aan het begin : 'Jakob verwekte Juda' (vs. 2). Aan het eind: 'Jakob verwekte Jozef' (vs. 16). De lotgevallen van met name de laatste staan – twee hoofdstukken lang – in het centrum van de aandacht. 'Jozef, de man van Maria' wordt uitgetekend als een oude bekende van aartsvaderlijke huize. Hij is de dromer en valt daarmee samen met die andere Jozef van het boek Genesis. Hij is 'een rechtvaardige' (Mat. 1,19 en Gen. 39,3). De compositie maakt dit over en weer zo expliciet dat zelfs Jozefs moeder wordt genoemd, 'Rachel, wenend om haar kinderen' (Mat. 2,18; Jer. 31,15; Gen. 35,19).

Kortom: Jozef wordt voorgesteld als Jozef. En Herodes is farao, de kindermoordenaar, die Israëls zonen de dood injoeg (Ex. 1,16). En het kind Jezus? Hij is Israël! Hij staat voor heel het volk van God dat in Egypte verzeild is geraakt, maar uit het diensthuis wordt uitgeleid. Of met de woorden van de profeet: 'Toen Israël nog een kind (!) was, had ik het lief, uit Egypte heb ik mijn zoon weggeroepen' (Hos. 11,1; Mat. 2,15).

In dit verband komen de vijf vrouwen ter sprake, vier van hen op de zondagen van Advent, Maria op Kerstmorgen. Zij belichamen de opgebroken wegen en kronkelpaden waarlangs het messiaanse leven baan brak: Tamar (vs. 3), Rachab, Ruth (vs. 5), (Batseba) de vrouw van Uria (vs. 6), en in hun voetspoor dus Maria (vs. 16).

De oudtestamentische lezingen over die eerste vier zijn gedacht binnen de ensembles van het Gemeenschappelijk Leesrooster (ze komen dus in plaats van de Jesajalezingen). Ze klinken naast de daar aangegeven evangeliëperikopen. Alleen op de vierde zondag van Advent wordt de herkomst van dit alles gelezen: de genealogie volgens Matteüs, die dus in plaats komt van het dan door het Gemeenschappelijk Leesrooster aangedragen evangelie, zodat precies dat evangelie van de vierde zondag van Advent: Matteüs 1,18-25 op Kerstochtend kan klinken.

Aswoensdag tot en met Paasnacht 2014

Matteüs

citaten uit het Oude Testament

In de evangeliën zijn talrijke citaten uit het Oude Testament te vinden. De evangelisten leggen daarmee verbandingen tussen hun Heilige Schrift en hun eigen geschrift. Maar ondertussen bouwt zich spanning op tussen deze teksten in hun oorspronkelijke context en als citaten in de nieuwe context van het evangelie. Wij noemen deze spanningsvolle verhouding: intertekstualiteit. Of meer klassiek: typologie. De evangelist – in dit geval Matteüs – leest en schrijft in termen van belofte en vervulling, voorafschaduwing en werkelijkheid. Wat overigens niet betekent dat Christus pas aan deze kant, in de ‘vervulling’ of ‘werkelijkheid’ te vinden is. Integendeel: in de ‘belofte’ en in de ‘voorafschaduwing’ doet hij zich al voor. De *typos* is zijn voetafdruk. Typologie trekt zijn spoor na.

‘Vervulling’ wil daarom niet slechts zeggen dat een belofte uitkomt. In de vervulling doet zich een maximum aan betekenis voor. Dat is de overvloed Gods. De beker van de tekst vloeit over, het golft over de rand. Maar het is ook de gulzigheid van de evangelist die hem doet morsen.

In deze Veertigdagentijd en het *Triduum Sacrum* (de drie dagen van Pasen) lezen wij al op Aswoensdag van Jezus’ intocht in Jeruzalem en daarop volgend zijn Passie en Pasen volgens Matteüs in combinatie met de oudtestamentische lezingen die hij aanhaalt, steeds in een wat breder verband dan het enkele citaat. De lezing van Christus’ verrijzenis volgens Matteüs 28 ontbeert een citaat. Als extra lezing in de Paasnacht is Handelingen 2 opgenomen met daarin een citaat uit Psalm 16.

‘Het Nieuwe Testament is het Oude Testament zo uitgelegd dat Jezus Messias ter sprake kan komen’ (Ben Hemelsoet).

De indeling van de tijd voor Pasen richt zich dit jaar naar de spiritualiteit van het gereformeerde protestantisme dat het accent legt op het stap voor stap afleggen van de Via Dolorosa. Al deze zondagen zijn ‘lijdenszondagen’ waarop ons geleerd wordt Christus’ lijden recht te betrachten.

Paastijd 2014

1 Petrus

een Paasbrief

‘Geprezen zij de God en Vader van onze Heer Jezus Christus: in zijn grote barmhartigheid heeft hij ons opnieuw geboren doen worden door de opstanding van Jezus Christus uit de dood, waardoor wij leven in hoop’ (1 Petr. 1,3). De eerste Petrusbrief staat in de Paastijd van het A-jaar ook in het Gemeenschappelijk Leesrooster aangegeven. Maar daar mondjesmaat, stukje bij beetje. En de lastige gedeelten: over de positie van slaven en vrouwen, zijn er omzichtig uitgeroosterd. Dat was in voorgaande edities van het Oecumenisch Leesrooster ook het geval. Maar daarmee wordt de Bijbel van lieverlede een steeds meer aangepast en salonfähig boek waar wij ons geen buil aan vallen.

In uitleg en verkondiging hoeft de Bijbel niet per se het laatste woord te hebben. Laat het maar knerpen en knarsen. Maar dat is wat anders dan het ongewenste bezinksel er bij voorbaat al uit te filteren.

We hebben ervoor gekozen de hoofdpijndossiers te laten staan. Maar wel met een hint. Bij de lezing van hoofdstuk 3 worden – als leeswijzer – twee verzen van de vorige zondag hernomen: ‘Leef als vrije mensen...’ ‘Houd iedereen in ere’ (1 Petr. 2,16v).

Deze baanlezing van de eerste Petrusbrief bedient heel de Paastijd. Dus ook Paasmorgen, Hemelvaart en Pinksteren. De lezingen zijn gedacht binnen het geheel van het Gemeenschappelijk Leesrooster en komen dus in de plaats van de daar aangegeven epistellezingen.

Eerste tot en met vijfde zondag van de zomer 2014

Romeinen

tegen de achtergrond van deuterocanonieke wijsheidsliteratuur

De Romeinenbrief is een van de belangrijkste geschriften van het Nieuwe Testament. Met de kracht van dynamiet. Denk aan hoe Maarten Luther en Karl Barth de brief gelezen hebben en wat dat heeft teweeg gebracht. In het Dienstboek van de PKN echter wordt de lezing van de Romeinenbrief niet gestimuleerd, zoals nagenoeg alle epistels daar zijn wegge gevallen, behalve in de ‘sterke’ tijden (op de paarse, witte en rode zon- en feestdagen).

Het Oecumenisch Leesrooster corrigeert die tekortkoming op twee manieren: 1. Door de epistels op de groene zondagen in ere te herstellen met gebruikmaking van het Oud-Katholiek Lectionarium; 2. Door als alternatief spoor extra brieflezingen in te roosteren. Deze vijf zondagen gewijd aan de Romeinenbrief zijn daarvan een voorbeeld.

Er is in kort bestek gekozen voor *highlights* van deze brief met afbakeningen die benieuwd maken. Bij gelijke geschiktheid werd de voorkeur gegeven aan perikopen die in de gangbare lectionaria doorgaans een ondergeschikte positie innemen. Elke Romeinenlezing heeft een gelijkgestemde oudtestamentische lezing meegekregen die ditmaal genomen is uit de deuterocanonieke wijsheidsliteratuur.

In het calvinisme raakten deze ‘apocriefe’ boeken sinds het begin van de negentiende eeuw in onbruik, maar met de totstandkoming van de PKN in 2004 werden ze onder lutherse invloed gerehabiliteerd. Wie de apocriefe boeken lezen wil, kan ze uitgerekend in de Statenvertaling vinden! Dat is omdat de Dordtse vaders met de Nederlandse Geloofsbelijdenis beleden: ‘De kerk mag deze boeken wel lezen en ervan leren’ (art. 6).

De lezingen zijn onderling verbonden door een gradualepsalm met een gelijke thematiek.

Eerste tot en met zevende zondag van de herfst 2014

Genesis

vader Abraham

Volgens Genesis begint de eigenheid van Israël met Abrams tocht op weg naar het land dat de Heer hem wijzen zou. Hij is weggeroepen uit de volken. Vandaag is Abraham als vader van alle gelovigen de verbindende kracht tussen drie wereldreligies. Dat plaatst hem weer tussen de volken, middenin de schoeiplekken en brandhaarden van het land van belofte en omstreken. Alleen dat al geeft – ook in de Vredesweek en op Israël-zondag – de Abrahamverhalen een heel eigen relevantie.

Lezingen over Abraham hebben in het Gemeenschappelijk Leesrooster een bescheiden aandeel. Zij fungeren daar slechts als ‘aangever’ van wat het evangelie te berde brengt. De roeping van Abraham komt aan bod naast de ommekeer van Zacheüs die door Jezus wordt bejegend als ‘ook een zoon van Abraham’ (Luc. 19,9); Abrahams voorbede voor Sodom wordt gelezen naast Lucas 11,1-13 waar Jezus zijn leerlingen leert bidden. Kerygmatisch vallen de lezingen daarmee mooi op hun plek, maar de vraag kan wel gesteld worden of het verhaal van Abraham zelf daarmee voldoende tot zijn recht komt. Om daaraan tegemoet te komen is nu voor deze zeven zondagen een alternatief spoor van lezingen uit de Abraham-cyclus ontworpen.

Er is echter niet tot doorgaande lezing (*lectio continua*) van deze hoofdstukken besloten. Dat zou de cyclus langer maken dan onze liturgische adem momenteel reikt. Er is gekozen voor een *lectio currens*: dat is de hink-stap-sprong van een voortgaande lezing bestaande uit losse hoofdstukken die – ook zonder veel voorkennis – op zichzelf kunnen staan. Niet enkel narratieve samenhang maar kerygmatische relevantie is daarbij bepalend, zodat van zondag tot zondag inhoudelijk voldoende verschil kan worden gemaakt.

Het is niet vruchtbaar terug te verwijzen naar 'waar we het verleden week over hebben gehad', want daarmee wordt de helft van de aanwezige gemeenteleden het bos ingestuurd. In tijden van onregelmatige kerkgang is het belangrijk dat iedere zondag een eigen afgerond profiel krijgt met helder afgebakende perikopen (van *perikopto* = rondom afhakken). In een enkel geval kan het dienstig zijn als de lector ter inleiding de lezing kort situeert. De lezingen zijn niet gekozen in bedoeld verband met het evangelie van deze zondagen.

Tweede tot en met zesde zondag na Epifanie 2015

Kolossenzen

de kosmische Christus

Met Epifanie (Verschijning van de Heer) daagt Christus op in ons bestaan. Hij is de *Kurios*, de Heer die het over heel de wereld voor het zeggen heeft.

In de Kolossenzenbrief wordt zijn heerschappij minder beleden in termen van geschiedenis, tijd en procesgang, maar vooral in ruimtelijke, verheven en universele beelden en taal. Christus heeft de kosmische chaos bedwongen en houdt die van nu voortaan bijeen als zijn lichaam. Alle dingen zijn in hem, door hem en tot hem geschapen. Alle dingen hebben hun bestaan in hem. Christus is het hoofd van de kosmos, die in hem zijn samenhang heeft hervonden en tot rust is gebracht.

Van heel de Bijbel heeft de brief aan de Kolossenzen de meest statische kosmologie. Maar schuilt er misschien niet toch ergens een adder onder het gras?

Paastijd 2015

Hooglied en 1 Johannes

wittebroodsweken

Hooglied is de Paaslezing van de synagoge. Het herinnert – in allegorie – aan de verbintenis tussen God en zijn volk in de dagen van de uittocht, op vrijersvoeten door de woestijn, bruidsdagen, wittebroodsweken (Jer. 2,2; Ezech. 16,7v). Wanneer wees de synagoge Hooglied aan als de feestrol van Pesach? Een paar eeuwen na Christus. Toch kan wie Johannes 20,11-18 leest, zich niet aan de indruk onttrekken dat hier wordt gezinspeeld op Hooglied 3,1-5.

's Nachts in mijn slaap zoek ik mijn lief.

Ik zoek hem, maar ik vind hem niet.

Laat ik opstaan, rondgaan in de stad,

laat ik in de straten, op de pleinen,

zoeken naar mijn allerliefste.

Ik zoek hem, maar ik vind hem niet.

De wachters vinden mij

op hun ronde door de stad.

'Hebben jullie mijn lief ook gezien?'

Nog maar nauwelijks ben ik hun voorbij

of ik vind mijn lief.

Ik grijp hem vast en laat hem niet meer los.

Noli me tangere.

Het ensemble van lezingen in deze Paastijd gaat uit van het evangelie volgens het Gemeenschappelijk Leesrooster en heeft ook het aanbevolen epistel, de eerste brief van Johannes, gehonoreerd. Zelfs zodanig dat, waar het Gemeenschappelijk Leesrooster op Paasochtend en met Hemelvaart uitwijkt naar een andere lezing, hier toch een perikoop uit 1 Johannes is gezocht en gevonden. Zo is ook de antwoordpsalm veelal gekozen uit wat her en der toch al staat aangegeven.

Het 'alternatieve' spoor van Hooglied, de antwoordpsalm en 1 Johannes is dus volledig geïntegreerd in de 'gebruikelijke' lezingen van het B-jaar. Dat is nodig ook. Wij zijn niet meer in staat tot *praedicatio continua* van Hooglied alleen, vers voor vers, woord voor woord. Hippolytus, Origenes, Gregorius de Grote, Beda Venerabilis, Bernhard van Clairvaux om er slechts enkelen te noemen, konden dat wel. Maar hun preken, wij lezen ze met verbazing. Van hun exegetische methode, de allegorie, zijn wij vervreemd geraakt.

Toch willen wij een goed woord doen voor de meervoudige schrijftzin, niet als een tekstimmanente curiositeit, maar als een referentieel gegeven. Niet de Schrift als zodanig is veelvuldig, maar onze intermenselijke werkelijkheid is dat wel. Alleen eendimensionale mensen lezen eenduidig.

Zonder ook maar één moment de warmbloedigheid van Hooglied te verliezen, deed bij de keuze van de perikopen als vanzelf de vroegste christelijke lezing van Hooglied mee: Christus als de geliefde van de ziel, Christus als bruidegom van zijn gemeente. Niet als een allegorische constructie, maar door in te gaan op wat zich in de tekst zelf aandoet aan verlangen en gemis, het pastoraal landschap, de wijn, vruchten, danspassen, liefde, hartstocht. Het enige dat de gemeente er niet bij gebruiken kan, is een boedelscheiding tussen *eros*, *philia* en *agapè*. Maar daar was zij toch al van teruggekomen.

Tiende zondag van de zomer tot en met de tweede van de herfst 2015

1 en 2 Koningen

Elia

Zoals Mozes symbool staat voor de Wet, zo is Elia niet slechts één van de profeten, hij is de profetie in eigen persoon. Zoals je van Mozes niet kunt zeggen dat hij dood en begraven is, want 'tot op de dag van vandaag weet niemand waar zijn graf is' (Deut. 34,6), zo is Elia de levende stem van de profetie, ten hemel opgenomen (2 Kon. 2), vanwaar hij komen zal ...

Toen de canon van de profetische boeken werd afgesloten, is hun blijvende betekenis onderstreept door deze toevoeging aan het toenmalig laatste boek, dat van Maleachi:

Houd je aan het onderricht van Mozes, mijn dienaar...

Zie, ik stuur jullie de profeet Elia voordat de dag van de Heer aanbreekt ...

De profeet bij uitnemendheid dus. De verhalen zijn zo gekozen dat ze resoneren met de evangelielezingen uit Marcus: het voedsel voor Elia gaat samen met Jezus' tweede teken van de broden, de weduwe in Sarefat met de genezing van een blinde, de vraag 'Wie is God?' met de vraag 'Wie is Jezus?', Elia op de Horeb met geloof en ongeloof in Jezus; Nabot met de vraag naar wie het belangrijkste is; Elia's hemelvaart met het ingaan in het koninkrijk. De Elialezingen nemen dus in de ensembles van het Gemeenschappelijk Leesrooster de plaats in van de eerste lezing.

Advent en Kerst 2015

Lucas 1 en 2 in doorgaande lezing

In Lucas 1 en 2 lezen we de aankondigingen van Johannes' en Jezus' geboorte, de lofzangen van Maria en Zacharias, de verschijningen van de engel Gabriël en het 'engelenkoor', de geboorte van Johannes de voorloper en de Messias.

In taal en compositie zet Lucas uiteen dat wat hier geschreven staat, gelezen moet worden in de trant van de Heilige Schrift, met tal van verwijzingen naar in het bijzonder de lofzang van Hanna en de geboorte en toewijding van het jongetje Samuel (1 Sam. 1-3).

Ondanks de bijna vanzelfsprekende relatie tussen deze teksten en de Adventstijd, is een doorgaande lezing van Lucas 1, verdeeld over vier zondagen, niet opgenomen in enig kerkelijk lectionarium. Daarom reiken wij deze lezingen aan als een sterk alternatief. Om de doorgaande lezing voort te zetten, wordt Lucas 2 dit jaar verdeeld over de Kerstnacht (zoals gebruikelijk) en Kerstmorgen (die dan dus gevierd wordt als 'Herdertjesmis').

Aswoensdag tot en met Paasmorgen 2016

Hebreeën onze hogepriester

Na de Romeinse plundering, verwoesting en brandschatting van de tempel in het jaar 70, spreekt de Hebreeënbrief niet van opheffing van de tempelcultus, maar van zijn verheffing tot hoog in het hemels heiligdom. Niet van een offerpraktijk die nu wel dramatisch door de tijd is ingehaald, maar van een offer dat is gebracht eens en voorgoed. Niet met bloed van stieren en bokken, maar met het bloed van de hogepriester bij uitnemendheid, Christus onze Heer. Oud en nieuw staan hier tegenover elkaar, aards en hemels, tijdelijk en eeuwig, het oude en het nieuwe verbond.

De brief aan de Hebreeën – alleen de naam al is veelzeggend – is niet geschreven vanuit een heidenchristelijk buitenperspectief, dat de tempelcultus gemakkelijk als verouderd ter zijde zou kunnen stellen. Integendeel, de eredienst van de tempel is in Christus vereeuwigd. De brief heeft evident een binnen-joods karakter.

Hier schrijft een jood aan zijn geloofsgenoten die het zwaar te verduren hebben omwille van hun geloof in Christus. Het lijden is aan het geloof niet vreemd. Zo is het immers altijd geweest. Abraham had in het beloofde land slechts een graf dat hij zijn eigendom mocht noemen. Ook Christus zelf is uit de samenleving verdreven en heeft buiten de stadspoort geleden. Hier in deze wereld zijn wij slechts op doorreis, vreemdelingen en bijwoners.

De lezing van de brief aan de Hebreeën in *lectio currentis* is bedoeld in samenklank met het evangelie naar Lucas. Ditmaal echter niet met de evangeliëperikopen van het Gemeenschappelijk Leesrooster (C-jaar), maar met een selectie van Lucaslezingen die thematisch is gekozen bij de brief. Het onderliggend stramien is dat van het klassieke kerkelijk jaar, vandaar de Latijnse zondagsnamen.

Aswoensdag, tijd van inkeer

'Aangezien de belofte om binnen te gaan in Gods rust nog steeds van kracht is, moeten we ervoor waken dat iemand van u ook maar de schijn wekt deze gelegenheid aan zich voorbij te laten gaan' (Hebr. 4,1).

Zondag Invocabit, tijd van gebed

'Christus heeft tijdens zijn leven op aarde onder tranen en met luide stem gebeden tot hem die hem kon redden van de dood, en werd verhoord ...' (Heb. 5,7).

Zondag Reminiscere, tijd van liefdewerken

'God is niet zo onrechtvaardig dat hij vergeet wat u hebt gedaan ...' (Hebr. 6,10).

Zondag Oculi, tijd van vast vertrouwen

'De Heer heeft gezworen: "Jij bent priester voor eeuwig." Daardoor staat Jezus garant voor een veel beter verbond' (Hebr. 7,21v).

Zondag Laetare, tijd van vreugde

'De dag zal komen – spreekt de Heer – dat ik een nieuw verbond zal sluiten met het volk van Israël en met het volk van Juda' (Hebr. 8,8).

Zondag Judica, tijd van oordeel en bevrijding

'Eens moeten mensen sterven en daarna volgt het oordeel. Net zo zeker is het dat Christus ... voor een tweede maal zal verschijnen om te redden wie hem verwachten' (Hebr. 9,27v).

Palmpasen, tijd om Christus bij zijn komst te begroeten

'Daarom zegt Christus bij zijn komst in de wereld: "Ik ben gekomen, God, om uw wil te doen"' (Hebr. 10,5.7).

Witte Donderdag, tijd om te proeven van de toekomst

'Door deze ene offergave heet hij hen die zich door hem laten heiligen voorgoed tot volmaaktheid gebracht' (Hebr. 10,14).

Goede Vrijdag, tijd van naderen in het heiligdom

'Dankzij het bloed van Christus kunnen we zonder schroom binnengaan in het heiligdom, omdat hij voor ons met zijn lichaam een weg naar een nieuwe leven gebaad heeft, door het voorhangsel heen' (10,19v).

Paasnacht, tijd van geloof

'Laten we de blik gericht houden op Jezus, de grondlegger en voltooiër van ons geloof: denkend aan de vreugde die voor hem in het verschiet lag, liet hij zich niet afschrikken van de schande van het kruis. Hij hield stand en nam plaats aan de rechterzijde van de troon van God' (Hebr. 12,2).

Pasen, tijd van leven

'Moge de God van de vrede, die onze Heer Jezus, de machtige herder van de schapen, door het bloed van het eeuwig verbond uit de wereld van de doden heeft weggeleid, u toerusten met al het goede, zodat u zijn wil kunt doen' (Hebr. 13,20v).

Eerste zondag na Trinitatis tot en met de vierde van de zomer 2016

Numeri

tussen uittocht en intocht

De Thora geeft buitengewoon veel aandacht aan het leven in de tussentijd: ná de uittocht uit de slavernij van Egypte, vóór de intocht in het land van belofte. De reis door de woestijn neemt een generatie in beslag. Niet omdat de weg van de Rode Zee naar Kanaän zoveel tijd vergt, maar omdat er ondertussen zoveel is af te leren: de slavenmentaliteit, de nostalgie, het heimwee naar de bistro aan de Nijl. En omdat er onderweg nog zoveel meer is aan te leren, te trainen, in te oefenen: de vrijheid van Gods kinderen. Vandaar de wetgeving, hoofdstuk aan hoofdstuk, want vrijheid ontspringt aan grenzen. Vandaar ook de grote nadruk op de levensheiliging.

In het Hebreeuws heet Numeri *Bemidbar*: 'In de woestijn'. Het is het boek over de woestijn generatie die leeft tussen uittocht en intocht, tussen belofte en vervulling, gered maar nog niet verlost. In de gangbare lectionaria komen Numeri en ook Leviticus er maar bekaaid van af. Maar de bijbelse notie van de tocht door de woestijn is te fundamenteel dan dat wij die links zouden laten liggen. Vandaar deze serie van zeven zondagen met deels onbekende verhalen, die echter wel behoren tot de woestijnuitmontering van Gods volk onderweg, bijvoorbeeld het confronterende verhaal over de melaatsheid van Mirjam (Num. 12,1-16), of het indrukwekkende relaas van de verspieters die met reusachtige vruchten terugkomen uit Kanaän (Num. 13,1-2.21-14,9) en de pure humor als Balak de profeet Bileam maar niet zover kan krijgen dat hij Israël vervloekt (Num. 23,1-12).

De Numerilezingen staan niet in bedoeld verband met de lezingen van het Gemeenschappelijk Leesrooster (C-jaar).

De zondagen van de herfst 2016

Genesis

Jakob en Jozef

Verhalen over Jakob en Jozef behoren tot de basisverhalen die eigenlijk iedereen zou moeten kennen. Het zijn parels uit de antieke verteltraditie, die bovendien raken aan zeer wezenlijke geloofsthema's. Het is dan ook niet voor niets dat deze verhalen in vrijwel elke kinderbijbel te vinden zijn. Door de eeuwen heen hebben ze ook vele schrijvers, schilders en andere kunstenaars geïnspireerd tot steeds weer nieuwe hertalingen en bewerkingen.

Het feit dat deze teksten zo fundamenteel zijn in onze geloofstraditie, is op zichzelf al reden om ze vaak te lezen. Zeker in een tijd waarin niet ieder vanzelfsprekend in aanraking komt met de Bijbelse verhalen van Jakob die het moede hoofd te rusten legt te Betel, van Jakob die het gevecht van zijn leven heeft te voeren aan de Jabbok, van Jozef en de kinderloze vrouw van Potifar, van Jozef die zich eindelijk bekend maakt aan zijn broers.

Maar de vraag is natuurlijk wel, met welk doel we ze in de liturgie laten klinken. De kerkdienst op zondagochtend is niet in de eerste plaats erop gericht de gemeente 'basiskennis' bij te brengen. Didactische en agogische argumenten voor het inroosteren van bijbelgedeelten hebben dan ook altijd minder zwaar gewogen dan het vierende aspect. In de kerkdienst zoekt de gemeente de ontmoeting met God, dat staat voorop. Voor het bijbrengen van basiskennis kent de kerk vanouds andere vormen.

Ook vandaag blijft die afweging staan, maar tegelijk zijn de tijden wel veranderd. Wat te doen met de 'lerende' opdracht van de kerk, als we elkaar alleen nog op zondagochtend zien? Deze vraag wint aan urgentie, door het feit dat – als dat thuis of op school niet meer gebeurt – de kerk veelal nog het enige adres is waar uit de Bijbel wordt gelezen en verteld.